



Ruokaosasto
Lainsäädäntöneuvos Johanna Wallius

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta

HALLITUKSEN ESITYS EDUSKUNNALLE LAIKSI PORONHOITOLAIN MUUTTAMISESTA JA SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI (HE 161/2025 VP)

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi poronhoitolakia (848/1990) tavalla, joka yhtäältä edistäisi porolaidunten kestäväää tuottokykyä ja toisaalta selkeyttäisi ja tukisi paliskunnan edellytyksiä pitää poromääränsä suurimman sallitun määrän rajoissa.

Esityksen mukaan paliskuntien tulisi laatia ja hyväksyä porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelmat. Suunnittelun tavoitteena on löytää kullekin alueelle parhaiten soveltuvia ja pitkäjänteisiä käytäntöjä, joiden avulla voidaan tukea laidunten kestäväää käytön edellytyksiä. Suunnitteluvelvollisuuden avulla paliskunnat voisivat omalta osaltaan vaikuttaa niihin porolaidunten tuottokykyn ja luonnon biologiseen monimuotoisuuteen kohdistuviin vaikutuksiin, joita aiheutuu ilmastomuutoksen, muun maankäytön, porolaidunnuksen ja näiden yhteisvaikutusten myötä. Suunnitelmien käyttöönottoa on ehdotettu eräissä porolaidunten tilaa koskeissa tutkimusraporteissa sekä kolmen eri maa- ja metsätalousministeriön asettaman työryhmän loppuraporteissa.

Suunnitelmat laadittaisiin kymmenvuotiskaudelle, mutta tarvittaessa niitä voitaisiin muuttaa myös kesken kautta. Suunnitelmia laadittaessa tulisi saamelaidunten kotiseutualueen ulkopuolella varata paikallista yksityistä maa- ja metsätaloutta edustaville tahoille mahdollisuus tulla kuulluiksi laissa tarkemmin määritellyistä toimenpiteistä, joilla on vaikutuksia yksityismaille. Lisäksi suunnitelmista olisi ennen niiden hyväksymistä pyydettävä Lapin elinvoimakokeskuksen lausunto. Ehdotetuilla kuulemis- ja lausuntomenettelyillä ei rajoitettaisi poronhoito-oikeutta eikä paliskunnan toimivaltaa päättää suunnitelman sisällöstä, vaan paliskunta harkitsisi, miten se muokkaa suunnitelmaluonnosta ennen suunnitelman hyväksymistä.

Suunnitelmat voisivat toimia apuna ja ohjaavana työkaluna poronhoidolle aiheutuvien vaikutusten arvioinnissa niissä suunnittelu- ja neuvotteluprosesseissa, jotka koskevat muun maankäytön kuten erilaisten luonnonvara- ja infrastruktuurihankkeiden ja poronhoidon yhteensovittamista. Suunnitelmilla ei olisi sitovaa vaikutusta muuhun maankäyttöön. Laissa säädettäisiin suunnitelman sisältöä koskevista vähimmäisvaatimuksista. Paliskunnan tulisi valita suunnitelmaansa vähintään kaksi lakiin ehdotetun luettelon viidestä toimenpidevaihtoehdosta, joista osa tähtää talvilaidunten tilan parantamiseen ja osa kesälaidunkierroksen kehittämiseen.

Uudistuksen toinen osa, poromäärän hallintaa ja vähentämistä koskevien sääntöjen selkeyttäminen, on tarpeen, sillä osin epäselvät säännökset ovat aiheuttaneet paljon riitoja ja oikeudenkäyntejä. Esityksen mukaan poromäärän vähentämisperiaatteet, joista keskeisin on vaatimus paliskunnan osakkaiden porojen vähentämisestä niiden määrän mukaisessa suhteessa, säilyisivät lähtökohtaisesti ennallaan, mutta laissa täsmennettäisiin, että paliskuntien on mahdollista päättää tietyistä näihin periaatteisiin tehtävistä, nykykäytäntöjen mukaisista poikkeuksista.

Lakiin myös otettaisiin nykytilaa selkeyttävät säännökset vähentämättä jätetyistä poroista eli ns. rästiporoista. Tällaisista poroista aiheutuu haittaa paliskunnan muille osakkaille, sillä ne kuluttavat yhteistä laidunresurssia, ja lisäksi paliskuntakohtaisen suurimman sallitun poroluvun ylittminen aiheuttaa paliskunnalle ja sen osakkaille maksettavien porotalouden tukien leikkauksia.

Ehdotuksen mukaan laissa säädettäisiin rästiporojen vähentämisestä ja niitä koskevasta kirjanpidosta. Rästiporot eivät enää kerryttäisi osakkaan äänivaltaa, eikä rästejä voisi kiertää porojen myynnin tai lahjoituksen kautta.

Laissa säädettäisiin hallinnollisesta seuraamusmaksusta, joka voitaisiin määrätä porojen vähentämisveloitetta laiminlyöväälle poronomistajalle. Seuraamusmaksun suuruus vähentämättä jätettyä poroa kohden olisi vakiomääräinen, mikä lisäisi ennakoitavuutta ja helpottaisi maksun määräämiseen liittyvää valvontaviranomaisen työtä. Koska poronhoito on luonnonolosuhteista riippuvaista maastossa tapahtuvaa toimintaa, lain säännöksillä turvattaisiin se, etteivät maksuseuraamusta aiheuttaisi poromäärän vähäiset ja lyhytkestoiset ylitykset, jotka eivät osoita piittaamattomuutta lain velvoitteista, eivätkä myöskään tietyt poikkeukset tilanteet kuten markkinahäiriöt. Poromäärien hallintaa parannettaisiin ja paliskunnan osakkaiden tasapuolista kohtelua edistettäisiin myös tehostamalla elävien porojen luovutusten valvontaa paliskunnissa ja sallimalla paliskunnan päätösten täytäntöönpano mahdollisesta muutoksenhausta huolimatta, ellei hallinto-oikeus toisin määräisi.

Poronhoitolakiin tehtäisiin lisäksi eräitä muita muutoksia, joiden tarkoituksena on sujuvoittaa poronhoidon hallintoa; Paliskunnan kokouksen koolle kutsumista helpotettaisiin mahdollistamalla sanomalehdissä julkaistaville ilmoituksille vaihtoehtoinen koolle kutsumisen tapa. Paliskunnan tekemien hallintopäätösten tiedoksiantoa helpotettaisiin luopumalla todisteellisesta tiedoksiannosta.

Paliskunnan kokouksen päätöksentekoon liittyvää äänileikkurisäännöstä muutettaisiin tavalla, joka tarjoaisi päätoimisille poronhoitajille nykyistä enemmän vaikutusmahdollisuuksia, mutta kuitenkin edelleen turvaisi myös pienosakkaiden asemaa. Lakiin sisältyvät poronhoitorikkomusta koskevat kriminalisointisäännökset uudistettaisiin, jotta sääntely täyttäisi rikosoikeudelliselta sääntelyltä edellytetyt tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimukset.

Lisäksi poronhoitolain alkuosaan ehdotetaan lisättäväksi lain tarkoitusta selkeyttävä säännös, jossa todettaisiin tavoitteena olevan poronhoidon edellytysten turvaaminen kestäväen kehityksen periaatteen eri osa-alueet huomioon ottaen.

Säännöksessä olisi maininta tavoitteesta turvata saamelaisille kuuluva oikeus oman kielensä ja kulttuurinsa ylläpitämiseen ja kehittämiseen.

Maa- ja puutarhatalouden kansallisista tuista annettuun lakiin (1559/2001) ja porotalouden ja luontaiselinkeinojen rakennetuista annettuun lakiin (986/2011) lisättäisiin porotalouden eläin-kohtaista tukea sekä paliskunnalle myönnettävää investointitukea ja aitojen kunnossapitotukea koskevat säännökset, jotka koskevat suurimpien sallittujen poromäärien noudattamista tuen saamisen ehtona ja jotka nykyisin sisältyvät asetuksen tasoihin säädöksiin. Säännöksiin tehtäisiin myös edellä mainittuihin poronhoitolain muuttamista koskeviin ehdotuksiin liittyvät muutokset. Ehdotettuun seuraamusmaksuun liittyen muutettaisiin sakon täytäntöönpanosta annettua lakia (672/2002).

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2026 eli poronhoitovuoden vaihtuessa. Paliskunnan tulisi vahvistaa ensimmäinen porolaidunten hoito- ja käyttösuunnitelma vuoden kuluessa ehdotetun poronhoitolain muutoslain voimaantulosta.